

Lausunto

15.04.2026

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Kaiken kaikkiaan tavoitteen sisältö on oikeansuuntainen, mutta sen toimeenpanossa on varmistettava, että tulevaisuutta koskevat ratkaisut tukevat oppimista, kriittistä ajattelua ja kansainvälisyyttä eivätkä kaventaisi koulutuksen avoimuutta tai saavutettavuutta.

Tieteen vapauden osalta on tärkeää huomioida olevan tutkimuksen ja innovaatioiden perusta, ja sen tulee säilyä lähtökohtana myös muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Tieteen vapautta ja tutkimuksen turvallisuutta ei tule asettaa vastakkain, vaan tarkastella toisiaan täydentävinä periaatteina. Riskiperusteinen ja suhteellinen lähestymistapa mahdollistaa avoimen ja kansainvälisesti kilpailukykyisen tutkimuksen sekä estää tutkimustiedon väärinkäytön. Keskeistä on selkeä vastuunjako ja toimivat käytännöt tutkimusorganisaatioissa, jotta turvallisuus tukee tieteen vapautta ja tutkimuksen laatua.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpidesuositukset ovat pääosin oikeita ja kattavia, mutta niiden vaikuttavuus riippuu siitä, kuinka hyvin toimeenpanossa huomioidaan resursointi, pedagoginen kehittäminen sekä koulutuksen

kokonaisuuden selkeys ja saavutettavuus. Lisäksi lähi- ja etäopiskelun periaatteiden kehittämisessä tulee varmistaa, että ratkaisut tukevat yhteisöllisyyttä ja opintoihin sitoutumista. Tutkintoa pienempien osaamiskokonaisuuksien rooli ja suhde tutkintokoulutukseen vaatii selkeyttämistä, jotta koulutusjärjestelmä säilyy ymmärrettävänä ja johdonmukaisena.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on perusteltu ja sisältö oikeansuuntainen. Jatkossa keskeistä on varmistaa, että koulutuksen laatu, saavutettavuus ja vaikuttavuus toteutuvat rinnakkain.

Puhutaanko koulutuksesta sinänsä -vai tutkintoon johtavasta koulutuksesta? Ajatus siitä, että ainakin ensimmäinen korkeakoulututkinto on maksuton (EU/ETA) on säilytettävä. Samalla ei saa unohtaa työssäkäyviä -eli mahdollisuutta ylläpitää osaamista ja myös suunnata uudelle uralle.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteet ovat osin oikeansuuntaisia, mutta nykyisessä muodossaan ne eivät muodosta riittävän selkeää ja johdonmukaista kokonaisuutta. Ennen uusien koulutusmuotojen käyttöönottoa tulisi määrittellä selkeä kokonaiskuva korkeakoulutusjärjestelmästä, sen rakenteista ja eri koulutusmuotojen rooleista. Ilman tätä riskinä on järjestelmän monimutkaistuminen ja koulutuksen vaikuttavuuden heikkeneminen.

Jatkuvan oppimisen kokonaisuus vaatii kaiken kaikkiaan selkeyttämistä. Luonnoksessa ei ole avattu, mitä lyhyttutkinnoilla tarkoitetaan, mihin tarpeeseen ne vastaavat tai miten ne eroavat jo olemassa olevista tutkintoa pienemmistä osaamiskokonaisuuksista. Lisäksi tutkintokoulutuksen, lyhyttutkintojen ja työelämälle suunnattujen osaamiskokonaisuuksien välinen suhde jää epäselväksi

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Luonnoksessa herää kysymys mitä termeillä uuden tiedon tuottaja ja uutta luova T&K toiminta tarkoitetaan? Esitämme käytettäväksi tuttua ja selkeämpää terminologiaa ja käyttämään termejä soveltava tutkimus ja perustutkimus. Julkiset panostukset T&K toimintaan on suunnattava tasaisesti koko korkeakoulusektorille.

Erikoistuneet ja uudistumiskykyiset korkeakoulut palvelevat laajasti yhteiskunnan tarpeita. Ammattikorkeakoulujen merkitys T&K-toiminnassa kasvaa ja yliopistojen paino tutkimukseen perustuvan uuden tiedon tuottajana vahvistuu.”

Koulutuksen roolia osaamisen tuottajana ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden perustana ei avata yhtä konkreettisesti kuin tutkimuksen. Tämä voi johtaa siihen, että koulutuksen merkitys jää rahoituksessa ja ohjauksessa toissijaiseksi.

Korkeakoulujen vastuiden, velvollisuuksien ja rahoituksen tuleekin olla linjassa. Koulutuksen rahoitus tulee turvata pitkäjänteisesti.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Vaikka koulutuksen merkitys tunnistetaan, konkreettiset toimet kohdistuvat vahvemmin T&K-toiminnan vahvistamiseen. Koulutuksen laadun, pedagogisen kehittämisen ja oppimisen tuen osalta toimenpiteet jäävät osin yleisluontoisiksi.

Koulutuksen toisarvoisuudella, tai sillä että sitä pitäisi kehittää ja tehdä lähtökohtaisesti tki-rahoituksella vaikuttaa myös opettajien ja tutkijoiden uran houkuttelevuuteen, eli siihen saadaanko näihin tehtäviin osaavia ja sitoutuneita tekijöitä. Ammatillisen profiilin tulee olla selkeä.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Uudistamistyössä korostetaan päällekkäisyyksien purkamista ja erikoistumista, mutta ei riittävästi huomioida korkeakoulujen – erityisesti ammattikorkeakoulujen – roolia alueellisina kouluttajina ja osaamisen tuottajina eikä näin ollen myöskään teollisuuden kasvun edellyttämää riittävää osaamista ja työvoimatarvetta. Riskinä on, että koulutuksen saavutettavuus ja alueellinen osaamis pohja heikentyvät eikä teollisuusstrategian tavoitteita saavuteta. Toisaalta visiossa korostetaan erikoistumista ja työnjakoa, mutta toisaalla nostetaan esiin vahvat osaamiskeskittymät ja innovaatioekosysteemit. Käytännössä nämä rakentuvat usein monialaiselle ja alueelliselle yhteistyölle, jossa sekä ammattikorkeakoulut että yliopistot ovat keskeisiä toimijoita. Tätä kokonaisuutta ei ole kuvattu riittävän selkeästi. AMK:t näyttäytyvät uudistuksessa ensisijaisesti TKI-toimijoina, vaikka niiden lakisääteinen tehtävä yhdistää koulutus, TKI ja aluekehitys. Tätä integraatiota ja sen merkitystä kilpailukyvyllä ja kasvulle ei tunnusteta riittävän vahvasti, mikä voi johtaa koulutuksen ja TKI-toiminnan eriytymiseen.

Erikoistumisen pitäisi pohjautua kunkin korkeakoulujen vahvuusalueihin substanssin kautta, eli tämän ei pitäisi tarkoittaa erikoistumista (perus)kandidutkinnon tuottamiseen ja/tai maisteritutkinnon tuottamiseen.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteet ovat osin oikeansuuntaisia, mutta ne eivät riittävästi huomioi koulutuksen kokonaisuutta, saavutettavuutta ja alueellista vaikuttavuutta. Jatkossa on varmistettava, että uudistukset tukevat saatavuutta ja korkeakoulujen roolia osana alueellisia osaamis- ja innovaatiokeskittymiä.

Alueiden teollisuuden ja elinkeinoelämän tarpeet tulee huomioida paremmin. Koulutuksen tulee vastata alueelliseen osaamistarpeeseen.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Erikoistumisen vahvistaminen on perusteltua laadun ja vaikuttavuuden näkökulmasta, mutta samalla tulee varmistaa, ettei koulutuksen alueellinen saavutettavuus heikkene tai koulutusmahdollisuudet kavennu.

Perusrahoitus tulee turvata, koska korkeakoulujen ei voi odottaa uudistavan koko toimintaansa rahoituskausien ja rahoittajien ehtojen mukaan. Tällä myös vaikutus tieteen ja koulutuksen vapauteen.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Vision tasolla ei muodostu selkeää kuvaa siitä, millainen tulevaisuuden korkeakoulutusjärjestelmä kokonaisuutena on (tutkinnot, jatkuva oppiminen, lyhyemmät osaamiskokonaisuudet ja niiden suhteet).

Alueellisen koulutustarjonnan ja korkeakoulujen sivistyksellisen tehtävän turvaaminen ei näy riittävän vahvasti kokonaisuudessa. Tämä korostuu erityisesti ammattikorkeakoulujen osalta.

Vision tasolla ei myöskään TKI-toiminnan osalta nouse tarpeeksi selkeästi esiin ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen erityispiirteet, jotka yhdessä muodostavat Suomen kilpailukyvyn ja kasvun perustan.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Tilannekuvassa ja edelleen uudistamistyössä tulisi tunnistaa globaalisti kiinnittyvät alueelliset innovaatioekosysteemit, joiden keskiössä ja joiden kasvun ja menestyksen yhtenä kivijalkana korkeakoulut (erityisesti ammattikorkeakoulut) toimivat.

Olennaista olisi vahvistaa koulutuksen kokonaisarkkitehtuuria, pedagogista kehittämistä sekä alueellista saavutettavuutta, jotta koulutus, TKI-toiminta ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus muodostavat aidosti tasapainoisen kokonaisuuden.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

Visioon olisi kaivannut lisää kunnianhimoa ja edelläkäyvyyden henkeä. Visio on nykytilaa kuvaava, toteava ja reaktiivinen. Jatkossa olisi perusteltua vahvistaa koulutuksen ja oppimisen ja TKI-toiminnan osalta kunnianhimoisempaa ja tulevaisuuteen suuntautuvaa kehittämisotetta.

Iso ongelma visioehdotuksessa on nyt, että se paaluttaa "uutta luovan tutkimuksen" yliopistojen tehtäväksi. Tämä ei kuvaa korkeakoulusektorin kyvykkyyksiä tai nykytilaa -puhumattakaan potentiaalista. Vaikeus sanoittaa "perustutkimuksen" ja "soveltavan tutkimuksen" sisältöjä ja eroja ei saa johtaa uusiin käsitteellisiin rajanvetoihin ja ongelmiin.

Korkeakoulujen vastuulle ei voi tuoda perusrahoituksella digikehittämistä siltä osin, kuin ne menevät lakisääteisten tai muiden raportointivelvollisuuksien täyttämiseen.

Vest Marja-Riitta

Oy Vaasan ammattikorkeakoulu . Vasa Yrkeshögskola Ab